

Sosiaali- ja terveysministeriö
STM091:00/2017
STM 3421/2017

Suun terveydenhuollon yksikössä tuotettavia suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluja koskevat asiakirjamallit

Yleisesti

Hyvinvointialan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta. Lähtökohtaisesti on tervetullutta, että ministeriö tukee maakuntien valmistelutyötä tuottamalla asiakirjamalleja.

Kilpailuasetelma tuottaa alasta riippumatta parasta mahdollista lopputulosta silloin, kun kilpailijoilla on tilaa innovoida, etsiä ja löytää kilpailijaansa parempia tapoja toimia. Yhtä ratkaisevaa on, että toimijoilla on täysin yhtenevä toimintaympäristö. Toimintaympäristön kilpailuneutraalius ei tarkoita sitä, että itse toiminta säädetään kaikille samanlaiseksi. Asiakirjamalleissa palvelujen tuottamisen tavoille kuitenkin luodaan tarkasti säännelty yksi muotti, joka ei salli parhaiden mahdollisten tuotantotapojen etsimistä. Kilpailuneutraliteetin vastaista on, että ehdot eivät ole samanlaisia maakunnan liikelaitokselle.

Lain kirjaukset ja tämän lausunnon kohteena olevat asiakirjamallit ehdoista eivät tule tuottamaan asiakkaille, maakunnille ja yhteiskunnalle sitä lopputulosta, jota valinnanvapaudella tavoitellaan.

Kuten olemme kaikissa asiakirjamalleihin liittyvissä lausunnoissamme tuoneet voimakkaasti esiin, myös sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapaudessa palvelun *lopputulosta* tulisi säännellä – ei siis liioin sitä, *miten* palveluntuottaja siihen pääsee. Jokainen sote-palveluja Suomessa tuottava täyttää joka tapauksessa palveluntuottajalain sääntelemät reunaehdot, kuten vaatimukset tiloista, henkilöstöstä ja laitteista.

Kannatamme valinnanvapautta suun terveydenhuollon palveluissa. Olemme kuitenkin useaan otteeseen todenneet, että lakiesityksen mukaisella korvausmallilla ei suun terveydenhuollossa päästä sote-uudistukselle asetettuihin tavoitteisiin, vaan huononnetaan tilannetta nykyisestä.

Kun palveluntuottajille asetetaan yhtälö, jossa lain säätämä korvausmalli on heikko, ja maakunnan asettamat ehdot palveluntuottajaksi pääsemiselle asiakirjamallien mukaisen tiukat, yksityisillä suun terveydenhuollon palveluntuottajilla ei ole laajamittaisesti edellytyksiä tulla mukaan valinnanvapausjärjestelmään.

Kiinnitämme huomion seuraaviin kolmeen asiakokonaisuuteen:

Palveluntuottajia rajoitetaan kyseenalaisin vaatimuksin

Lähtökohdaksi tulee ottaa palvelun lopputulos, ei palvelutuotannon tapa. Asiakirjamallit ehdoista on tarkoitettu maakunnan työvälineeksi. Niiden tulisi toimia järjestäjän näkökulmasta ja vastata kysymykseen ”millaista palvelua järjestäjä haluaa”. Nyt asiakirjamallit keskittyvät kuitenkin sääntelemään itse palvelutuotantoa, eli sitä, *miten* palvelut tulee tuottaa. Lähtökohta on väärä. Yhtenä lukuisista esimerkeistä voi mainita sen, että vaatimukset palveluprosesseista asiakassegmenteittäin (4.2.1) tulee poistaa. Prosessit elävät ja muuttuvat jatkuvasti, ja tärkeintä on palvelun lopputulos.

Asiakasohjauksen vaatimuksia on täsmennettävä. Toimivan palveluketjun ja integraation vuoksi kaikkien palveluntuottajien on osallistuttava asiakasohjaukseen. Vaatimuksia tulee kuitenkin selkeyttää ja täsmentää. Hämmennystä herättää esimerkiksi kohta, jossa suun terveydenhuollon yksikön tulee osata ohjata asiakas tarvittaessa maakuntien kasvupalvelujen tai kotouttamispalvelujen piiriin (4.2.2).

Immateriaalioikeuksien suojan on oltava voimassa myös valinnanvapausjärjestelmässä. Palveluntuottajan on hallintopäätöksen ehtojen mukaan luovutettava kaikki palvelutuotannossaan syntyneet immateriaalioikeudet maakunnalle tämän vastikkeettomaan ja täysin vapaaseen käyttö- ja levitysoikeuteen. (9.6) Kyseinen vaatimus lamauttaa vakavasti palveluntuottajien innovointia, uuden kehittämistä ja investointihalukkuutta. Myös kannuste kustannustehokkuuteen katoaa: ei ole mieltä keskittyä tekemään tehokkaammin ja paremmin, mikäli siitä koituu vain tappioita. Kohta on välttämätöntä poistaa tai kirjoittaa uusiksi siten, että immateriaalioikeudet pysyvät palveluntuottajalla. Ehtojen tulee säätää palvelun lopputuloksesta, eikä niiden tule puuttua palveluntuotantotapaan.

Kiinnitimme huomiota myös siihen, että asiakasotelejä koskevissa asiakirjamalleissa, jotka ovat samaan aikaan lausunnolla, immateriaalioikeuksien luovuttamisesta ei ole vastaavaa kohtaa. Sote-keskuksia ja suun terveydenhuollon yksikköjä asia kuitenkin koskee. Kohta on poistettava kaikista asiakirjamalleista.

Maakunnan omalle palvelutuotannolle tulee asettaa samat vaatimukset kuin yksityiselle. Maininta siitä, että maakunta on sitoutunut siihen, että vastaavat ehdot ulotetaan koskemaan myös maakunnan liikelaitoksen suunhoidon yksikön palveluja, on erinomainen (1.1.2). Tämä ei kuitenkaan riitä, sillä lukuisat kohdat asiakirjamallien ehdoista eivät kosketa maakunnan liikelaitosta. Esimerkiksi vakuuksien asettamisvelvoite ei koske maakunnan liikelaitoksia (6.2/10). Vaatimus on poistettava myös yksityisten osalta.

Asiakasrekisterien eriyttämisvaatimus on poistettava. (9.2/4) Mikäli vaatimus siitä, että palveluntuottajan on pidettävä eri rekisteriä valinnanvapausasiakkailleen ja yksityisrahalla maksaville asiakkailleen johtuu siitä, että maakunta voisi valvoa palveluntuottajien toimintaa korvausratkaisujensa vuoksi, asiaan on muitakin ratkaisuja. Maakunta voi velvoittaa palveluntuottajat tuottamaan tarvitsemansa tiedon, mutta sen ei tule vaatia kaksijakoista

asiakasrekisterijärjestelmää. Sellainen on järjestelmätoimittajille ja siten palveluntuottajille erittäin vaikea ja siksi kallis toteuttaa. Etenkin pienet palveluntuottajat kärsivät vaatimuksesta.

Hallintobyrokratia on epätarkoituksenmukaisen massiivista

Asiakirjamallit vaativat palveluntuottajilta hallinnollisia vastuuta, joilla ei ole tekemistä laadun kanssa. Myös maakuntien edustajat ovat tuoneet esille, että he eivät paitsi tarvitse, myöskään kykene ottamaan vastaan sitä raportoinnin määrää, jota palveluntuottajilta asiakirjamalleissa vaaditaan. Vaikka maakunnat saavatkin noudattaa niitä vain halutessaan ja haluamiltan osin, on järkevää, että asiakirjamalleista jo tässä vaiheessa poistetaan selvästi turhat kohdat. Maakuntien mahdollisuudet muokata asiakirjamalleja yksityiskohdittain saattavat olla rajalliset.

Asiakirjamalleissa määrätyt raportointivelvoitteet ovat massiivisia, päällekkäisiä ja epäselviä. Asiakirjamallien laatijoille, maakunnille ja palveluntuottajille on hyödyllistä listata kaikki palveluntuottajilta asiakirjamalleissa vaadittu raportointi. Työssä tulee huomattua erityisesti kaksi asiaa: useat raportointivelvoitteista toistuvat useita kertoja kautta asiakirjamallien, ja useat raportointivelvoitteista ovat erittäin epäselviä ja yleisluontoisia. Jälkimmäisistä esimerkkeinä *velvoite toimittaa asiakkaan palvelujen yhteensovittamiseksi tarvittavat tiedot yhteistyötahoille, velvoite toimittaa maakunnan tarvitsemaa tietoa asiakassuunnitelman toteuttamiseksi, ja velvoite toimittaa tietoja ja asioita, jotka vaativat viranomaisten huomiota.* Kokosimme nämä raportointivelvoitteet hallintopäätöksen ehdot -asiakirjamallista yhteen listaan. **Toimitamme sen tämän lausunnon liitteenä.**

Maakuntakohtaiset raportointitavat ja mallit eivät palvele tehokasta palvelutuotantoa. Valtakunnan tason toimijoilla jokaisessa maakunnassa erilainen raportointi lisää epätarkoituksenmukaisesti tuotannollisia kustannuksia. Esimerkiksi erilaiset hoidon saatavuuden, laadun ja asiakastyytyväisyyden mittauksen tulisi olla valtakunnallisella tasolla standardoidut. Vaikka itse palvelutuotannon tapoihin ei tule luoda standardeja, sitä koskeviin läpinäkyvyys- ja mittausvelvoitteisiin tulee luoda yhtenäiset käytännöt.

Ehtoja ei tarvita heikon palvelulaadun parantamiseksi. Moninaisella raportoinnilla haluttaneen varmistua hoidon korkeasta laadusta. Yksityisen palvelutuotannon laatu ei kuitenkaan ole heikkoa, eikä se siis tarvitse asiakirjamallien mukaista raskasta lisäsääntelyä.

Ehdoissa toistetaan itsestäänselvyksiä ja jo olemassa olevaa sääntelyä, joihin varsinaiset uudet vaatimukset hukkuvat

Päällekkäisyydet muun sääntelyn kanssa tulee poistaa. Kaikki maininnat muussa lainsäädännössä ja sääntelyssä esitetystä asioista tulee näissä palveluntuottajien ehtoja koskevissa asiakirjamalleissa poistaa. Jokainen sote-palveluja Suomessa tuottava täyttää palveluntuottajalain sääntelemät reunaehdot, kuten vaatimukset tiloista, henkilöstöstä ja

laitteista. Asioita ei tule enää toistaa näissä ehdoissa. Palveluntuottajalain yhteydessä säädetään myös valvonnasta, jonka osalta päällekkäisyydet tulee poistaa (7). Lisäksi maininnat esimerkiksi työehtolainsäädännön (3.3, 4.4) noudattamisesta ovat näissä asiakirjoissa tarpeettomia. Yksikään palveluntuottaja ei voi Suomessa toimia ilman, että noudattaa näitä vaatimuksia. Toisaalta myös maininta hyväksymisen peruuttamisesta rekisteristä poistamisen jälkeen (3.6) on turha, sillä palveluntuottajan tulee olla palveluntuottajalain rekisterissä tuottaakseen ylipäätään palveluja Suomessa.

Itsestäänselvyydet ja ei-sitovat, epämääräiset maininnat tulee poistaa. Asiakirjamallit sisältävät runsaasti sinänsä huomattavan tärkeitä, mutta näissä ehdoissa tarpeettomia asioita, jotka tulee poistaa. Esimerkiksi maininnat asiakkaiden ystävällisestä kohtelusta ja riittävän ajan ja resursoinnin varaamisesta asiakkaille heidän palvelutarpeisiinsa nähden, ja siitä, että palveluntuottajien tulee edistää vastuuväestönsä hyvinvointia ja terveyttä, ovat itsestään selviä. Näissä asiakirjoissa nämä ja näiden kaltaiset lukuisat kohdat lisäävät turhaan sivumäärää, johon oleellisemmat asiat hukkuvat.

Uusia vaatimuksia on täsmennettävä. Toisaalta asiakirjamalleissa on runsaasti epäselviä uusia vaatimuksia. Esimerkiksi ”kerralla kuntoon” -malli on sisällöltään epäselvä. Tämä kohta tulee poistaa, sillä ehdoissa on tarpeen säätää vain lopputuloksesta. Mikäli ”kerralla kuntoon” -malli, johon tässä viitataan, on jonkun palveluntuottajan keino päästä kyseiseen lopputulokseen, se sallittakoon, mutta sitä ei tule joustamatta asettaa yhdeksi muotiksi kaikille.

Poistamalla päällekkäisyydet ja itsestäänselvyydet, päästään asiakirjamalleihin, joissa on mainittu vain oleelliset uudet vaatimukset kymmeniä sivuja lyhyemmässä sivumäärässä.

On ilmeistä, että valinnanvapauslain voimaantulo viivästyy hallituksen esityksessä tarkoitettua. Ehdotammekin, että asiakirjamallien työstöä jatketaan myös 30.6.2018 jälkeen, esimerkiksi erillisillä työpajoilla, joista saatiin sote-keskusten kohdalla hyviä tuloksia. Asiakirjamalleja ei tule toimittaa maakunnille näin keskeneräisinä.

Helsinki 15.6.2018

Ulla-Maija Rajakangas
toimitusjohtaja
Hyvinvointialan liitto

Lisätietoja: **Eveliina Vigelius**, asiantuntija, elinkeinoasiat, p. 044 5114411,
eveliina.vigelius@hyvinvointiala.fi